

et argumentum illud centies inculcaverunt; ergo verbis quæ obijciuntur nihil aliud sibi voluerunt nisi nos ex mundanarum rerum existentia ad Deum sponte assurgere ipsoque rationis sinceræ *naturali* impetu; sicque ideam Dei esse innatam *potentiâ et habitu*, ut ait S. Bonaventura, non tamen *actu*. Porrò quæ spontaneo luminis naturalis usu apprehenduntur, naturaliter animæ *indita* dici solent. Hoc sensu D. Thomas: « Omnibus naturaliter insitum est, unde *possunt* pervenire ad cognoscendum Deum esse. » (*Qq. disp. de Verit.*, q. 10, a. 12, ad 1).

CAPUT II

DE NATURA ARGUMENTORUM QUIBUS EXISTENTIA DEI PROBARI POTEST

14. Status quæstionis. Ex dictis in Logicâ (n. 294) duplex est demonstrationis genus, scilicet *a priori* et *a posteriori*. Prior obtinet cum aliquid probatur *ex ipsius causâ, vel intrinsecâ ratione*, posterior autem, e contrario, cum *probatur causa per ejus effectum*.

A demonstratione *a priori* potiùs nomine quàm re discrepat ea quam recentes vocant *a simultaneo*. Hæc porrò in eo est ut ex *ideâ* alicujus rei, *existentia* ejus inferatur, et *simul* ac menti occurrit *idea* rei, occurrat etiam ejus *realitas*.

Porrò, perspicuum est existentiam Dei demonstratione *a priori* propriè dictâ probari non posse, cum, ex unâ parte, causam sui non habeat, et, ex alterâ parte, rationem ejus intrinsecam seu essentiam immediatè non apprehendamus, ut probatum est contra Ontologistas (*Anthrop.*, n. 187).

Restat igitur inquirendum utrum probari possit a *simultaneo*, an a posteriori duntaxat.

ARTICULUS I

Utrum existentia Dei probari possit a simultaneo.

15. Quæstio inter philosophos disputatur; affirmant recentes plures cum S. Anselmo, Cartesio et Leibnitio; negant scholastici omnes (Cf. S. Thom., 1^a, q. 2, a. 1, ad 2), et recentes quidam, inter quos Balmès (*Philos. fondam.*, t. 3, l. X, c. 1, n. 8).

16. Assertio: *Existentia Dei probari nequit a simultaneo.* Probatum quia talis demonstratio implicat transitum ex *genere ad genus*, scilicet transitum ex ordine *ideali* ad ordinem *realem*. Et ratio est quia adversarii sumunt pro initio suæ demonstrationis solam *ideam* Dei, ex quâ inferre volunt *realem* ejus existentiam. At verò attributum nequit esse alterius conditionis seu ordinis ac subjectum. Ubi ergo subjectum ponitur in ordine merè *ideali*, ut fit in casu, attributum in eodem quoque ordine versetur necesse est; sicut ergo ex *ideâ* circuli mathematici non eruunt nisi proprietates *ideales*, ita ex *ideâ* subjecti Deus inferre non licet nisi attributa ordinis *idealis*.

Nec obijciatur *ideas* nostras esse *objectivas*, ac proinde vi *ideæ* Dei, ejus existentiam merito concludi.

Nam facilis est *distinctio*. Omnis *idea* est *objectiva*, i. e. repræsentat aliquod objectum *ideale* vel *reale*, *conc.*, repræsentat necessariò objectum *reale*, *neg.*; v. g. *ideæ* circuli et *aliæ* *ideæ* *abstractæ*, si per seipsas *a priori* considerentur, non designant aliquid in naturâ existens, sed quid merè *ideale*. Ita porrò in casu, se habet *idea* Dei, si tantum in suo conceptu inspiciatur (1).

(1) En argumenta quæ usurpant, ex *ideâ* Dei, S. Anselmus, Cartesius et Leibnitius.

1° Argumentatio S. Anselmi: Nominè Dei omnes intelligunt id quo majus cogitari nequit. Porrò, id quo majus cogitari nequit, existit non tantum in intellectu, verum etiam extra intellectum. Si enim in intellectu tantum, non autem revera existeret, non esset id quo majus cogitari nequit. Nam majus est id quod existit in re et in intellectu, quàm id quod

ARTICULUS II

Utrum existentia Dei probari possit a posteriori.

17. *Status quæstionis.* Demonstratio a posteriori Dei existentiam educit ex rebus mundanis quæ, quanquam post Deum existant, tamen prius a nobis apprehenduntur. Nam sanè, si ex omni reali ac noto effectu causa ejus probari potest, existentia Dei scientificè probari potest ex rebus mundanis, posito quòd istæ nihil aliud sint nisi divinus quidam effectus.

Jam verò istiusmodi probatio quadruplex distingui potest, metaphysica nimirum, psychologica, cosmologica, et moralis : 1^a ex rerum mundanarum *essentiâ*, 2^a ex factis in animâ humanâ observatis, 3^a ex ordine adspectabilis hujus mundi 4^a ex hominum consensione et ex lege morali petitur.

in solo intellectu existit. Ergo si id quo majus cogitari nequit, existeret in solo intellectu, jam non esset id quo majus cogitari nequit; quod regnat. Ergo ex notione ipsâ Dei, realis ejus existentia merito inferitur. (*Proslog.*, c. 2).

2° Similiter Cartesius : Affirmari debet de re aliqua quidquid in ideâ clarâ ipsius continetur. Porrò in ideâ clarâ Dei, seu entis omnes perfectiones amplectentis, realis existentia continetur, cum hæc sit quædam perfectio (*Princip. Philos.*, p. 1, c. 14, et 5 *médit. métaph.*).

3° Leibnitzius putat argumentum S. Anselmi et Cartesii esse tantum *inchoatum*, sed perfici posse, si probetur entis infiniti *possibilitas*. Nam, juxta eum, ex *possibilitate* entis infiniti concludi potest realis existentia, hoc pacto : Ens ex cujus essentiâ sequitur existentia, si est possibile, i. e. si habet essentiâ, existit. Atqui Deus est ens ex cujus essentiâ sequitur existentia. Ergo Deus, si possibilis est, existit. — Jam si esset possibilis, nec tamen existens, non posset existere, sicque esset impossibilis. Sed Deus est possibilis. (*Pensées de Leibnitz, la démonst. Cart. de l'exist. de Dieu complétée*).

Argumenta prædicta celebrant recentes haud pauci, alii autem rejiciunt omninò, alii demum pro dubiis habent nec ad convincendos animos idoneis.

Porrò attendenti patet ea inniti solùm « in nomine », in ideâ clarâ » « in possibilitate Dei, » ac proinde dumtaxat in ordine ideali versari, et ideo implicare transitum ex *ideali* ad *reale*, si inde *realitas* Dei inferri velit.

§ I. — De argumentis metaphysicis (1).

18. *Prænotanda.* Quatuor præcipua sunt argumenta metaphysica, quæ a D. Thomâ mutuabimur (Cf. S. Th., 1^a, q. 2, a. 3, c).

Præmonemus tantum horum argumentorum eam *directam* non esse rationem, ut probent Deum infinitum esse, sed ut probent eum esse primum immobilemque motorem omnium quæ moventur; primam omnium rerum efficientem causam; ens necessarium et a seipso existens; atque unicum fontem omnis bonitatis quam diversam in diversis entibus admiramur.

Quod autem ad infinitatem Dei attinet, opportuniùs eam infra probandam suscipiemus, ubi de ipsius naturâ.

19. *Assertio 1^a : Existentia Dei probatur ex motu seu mutatione rerum materialium.*

Sic enim argumentari licet : Experientia constat entia mundana materialia moveri, sive mutari. Porrò quidquid movetur, ab alio movetur. Sed in causis moventibus non licet procedere in infinitum. Ergo deveniendum est ad aliquod primum movens, quod cætera moveat, quin ipsum moveatur (2).

Ut argumenti vis ineluctabilis habeatur tria sufficiunt : 1° omne quod movetur ab alio moveri; 2° deveniendum esse ad aliquod primum movens immobile. 3° hoc movens immobile esse Deum. Atqui hæc tria, constant.

Constat 1um tum experienciâ, tum ratione.

1. *Experientiâ.* Hæc enim nos docet ea quæ moveri videmus, non per seipsa moveri, sed per aliud quiddam immobile, ut declarari potest exemplo quod sumit D. Augustinus ex nostri corporis motu. Si enim diligenter attendamus quomodo cardines membrorum corporis nostri articulatum dispositi sint, et a quibus initia motionum nitantur, inferre licebit ea quæ per locorum spatia moventur, minimè moveri nisi ab illis quæ loco fixa sint. — Quippe digitus non movetur, nisi fixâ manu, nec manus, nisi fixo articulo cubiti, nec

(1) Cf. P. Monsabrè, Carème de 1873.

(2) Cf. *Le Kantisme et le Positivisme*, c. 4, p. 98-101.